

KESKKONNAAMET

Erkki Keldo
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Teie 22.06.2026 nr 13-1/2224-1

Meie 21.07.2026 nr 6-5/26/11929-2

Seisukohad üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kohta

Austatud Erkki Keldo

Keskkonnaamet peab üleriigilist planeeringut „Eesti 2050“ oluliseks strateegiliseks dokumendiks, mille eesmärk on anda Eesti pikaajalisele ruumilisele arengule terviklik suund ning siduda riigi arengueesmärgid ruumilise planeerimisega. Planeeringul on oluline roll eri valdkondade ruumiliste vajaduste tasakaalustamisel ning kestliku ruumikasutuse põhimõtete kujundamisel.

Üleriigiline planeering „Eesti 2050“ (*ÜRP*) on (vastavalt KSH lk 3) Eesti riigi ruumilise arengu pikk plaan. Üleriigiline planeering „Eesti 2050“ annab **arengukavadele ruumilise väljundi** ja vähendab „ruumipimedust“, tuues esile valdkondade ruumilise koostoime ning suurendades ruumiteadlikkust. Sellisel kujul annab planeering **ruumivaate Eesti pikaajalisele arengustrateegiale "Eesti 2035"**.

Keskkonnaamet toetab planeeringu üldisi eesmärke, sealhulgas ruumisäästliku arengu, kliimamuutustega kohanemise, elurikkuse säilitamise, taastuvenergia arendamise ning loodusressursside kestliku kasutamise põhimõtteid.

Samas leiab Keskkonnaamet, et mitmed planeeringus esitatud põhimõtted jäävad deklaratiivseks ega võimalda üheselt mõista nende praktilist rakendamist. Mitmel juhul ei ole selge, milliste menetluste kaudu kavandatud põhimõtteid ellu viiakse, millised asutused nende rakendamise eest vastutavad ning kas kavandatud lahenduste rakendamiseks on vajalikud muudatused kehtivas õigusruumis.

Keskkonnaameti hinnangul vajavad eelnõu täiendamist eelkõige järgmised teemad:

- planeeringu elluviimise ja rakendamise mehhanismid;
- maahõive hierarhia rakendamise põhimõtted;
- taastuvenergeetika ruumiline kavandamine ja kumulatiivsete mõjude käsitlemine;
- rohevõrgustiku riiklik käsitus ja selle toimimise tagamise põhimõtted;
- veemajanduse eesmärkide terviklik integreerimine planeeringusse;
- maapõueressursside ja jäätmekäitluse ruumilise arengu põhimõtete täpsustamine.

Keskkonnaameti hinnangul suurendaks nende küsimuste täpsustamine planeeringu rakendatavust ning aitaks tagada, et selle eesmärgid kanduksid järjepidevalt edasi järgmise tasandi planeeringutesse ja haldusmenetlustesse.

Keskkonnaamet peab oluliseks, et üleriigiline planeering (ÜRP) ei piirduks üksnes ruumilise arengu põhimõtete kirjeldamisega, vaid looks ka selge arusaama nende praktilisest rakendamisest. ÜRPi mõju sõltub eelkõige sellest, kuivõrd üheselt on määratletud vastutus, rakendusmehhanismid ning seosed järgnevate planeerimis- ja loamenetlustega.

Praeguses eelnõus jääb mitme olulise põhimõtte puhul ebaselgeks, millistes menetlustes neid rakendatakse ning milline riigiasutus vastutab nende järgimise eest. See puudutab muu hulgas maahõive hierarhiat, taastuenergia ruumilist kavandamist ning rohevõrgustiku toimimise tagamist.

Keskkonnaamet teeb ettepaneku täiendada planeeringu elluviimise kava selliselt, et selles oleks selgelt määratletud:

- millised põhimõtted on kohustuslikud järgmise tasandi planeeringute koostamisel;
- millistes menetlustes tuleb planeeringu põhimõtteid arvestada;
- millised riigiasutused vastutavad nende rakendamise ja järelevalve eest;
- kas ning milliseid õigusaktide muudatusi planeeringu rakendamine eeldab.

Selline käsitlus aitaks tagada planeeringu põhimõtete ühtse rakendamise ning vähendaks hilisemaid tõlgendamisvaidlusi.

Taastuenergeetika

Eesti pikaajalise arengustrateegia Eesti 2035 üks sõnumitest on üleminek kliimaneutraalsele energiatootmisele (kliimaneutraalne energiatootmine peaks olema saavutatud aastaks 2050), tagades energiapuuduse. Riigikogu poolt 12.05.2021 vastu võetud strateegia üldosa dokumendi¹ lk 24-25 on toodud välja, et kliimaneutraalsele ja head õhukvaliteeti tagavale energiatootmisele üleminek eeldab alternatiivide kaalumist ning valikute tegemist, samuti on märgitud et taastuenergia osakaalu suurendamiseks leitakse lahendus, mis arvestab nii puuduse, keskkonnakaitse kui ka elanike huvidega.

Võiks eeldada, et arengustrateegias Eesti 2035 viidatud alternatiivide kaalumise ja valikute tegemise ning puuduse, keskkonnakaitse ja elanike huvidega arvestava taastuenergeetika lahenduse kujundamine toimub Energiamajanduse arengukavas (ENMAK), mille Vabariigi Valitsus kinnitas 08.01.2026². Arengukava kohaselt tagab Eesti energiamajandus energiapuuduse, kasvatab riigi konkurentsivõimet ja aitab kaasa puhta energiaga majandusele üleminekule, dokumendis on mitmel pool rõhutatud kütusevabade energiaallikate (päike, tuul) osakaalu suurendamist (nt tabel 1, 3 või 6), kuid ei ole toodud konkreetset lahendust, kuidas toimub 2050. aastaks kliimaneutraalse energiatootmise suunas liikumine.

ENMAK-i koostamisega paralleelselt toimus ka selle keskkonnamõju strateegiline hindamine³, mille käigus analüüsiti erinevate stsenaariumite ja poliitikainstrumentide mõjusid, samuti hinnati erinevate tehnoloogiate võimalikku mõju. KSH läbiviimisel (sh nt lisas 2 esitatud Natura asjakohase hindamise aruandes) on eeldatud, et ENMAK-iga ei kavandata konkreetseid

¹ https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia?view_instance=0¤t_page=1#pikaajalised-sihid

² https://kliimaministeerium.ee/energiamajanduse_arengukava

³ <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2026-01/Lisa%209%20ENMAK%202035%20keskkonnam%C3%B5ju%20strateegilise%20hindamise%20aruanne%20lisadega%201%2C%202%2C%204-8.pdf>

ruumilisi lahendusi, mistõttu nende mõjude hindamist ei peetud KSH raames võimalikuks, järeldati et see peab toimuma järgmistes arendusetappides. KSH-s on energiamajanduse kaudse, kumulatiivse ja sünergilise mõju peatükis (lk 57) toodud: *ENMAK 2035 eesmärkide jõustamine toimub ilmselt suures osas üksikprojektide kaudu. Selle heaks näiteks on tuuleparkide rajamine. Kui merekeskkonnale avalduvat kumulatiivset mõju on mereala planeeringus arvestatud, siis maismaal sellist ühtset üle-eestilist planeeringut koostatud ei ole. Koostatakse küll piirkondlikke planeeringuid, kuid on oht, et üksikute planeeringutega kaasneva mõju pilt ei ole täielik. Sellest tuleneb teatav mõjude tükeldamise oht (salami-slicing), kus iga arendust üksikuna vaadates on lisanduv mõju väheoluline, aga summaarselt põhjustavad olulise mõju. Selle tõttu on kumulatiivse mõju vähendamiseks mõistlik kaaluda tuuleenergeetika üleriigilise asukohavaliku läbi viimist. Sama probleemistikku on nimetanud ka KSH aruande pt 11 – leevendavad meetmed – mille kohaselt on mõistlik tuulikute plaanitud asukohad ja ka veel plaanimata asukohad üleriigilisel tasandil üle vaadata ja nendega kaasnevad summaarsed mõjud, vajadusel leevendavad või kompenseerivad meetmed. Selleks võib KSH kohaselt kasutada koostatavat üleriigilist planeeringut Eesti 2050, või teha eraldi uuring.*

Osaliselt on see KSH leevendav meede/soovitus viidudki ENMAKi, mille kohaselt (lk 9) suunab **energiamajanduse ruumilise mõju kujunemist üleriigiline planeering aastani 2050**. Eeltoodu viitab üheselt, et **ÜRP 2050 peab tegelema energiamajanduse ruumiliste arengutega**, kaasa arvatud süsinikneutraalsele energeetikale üleminekuga seotud taastuvenergeetika või kütusevaba energeetika ruumiküsimustega. Paraku **kooskõlastamisele esitatud dokumendid** (nt seletuskirja pt 3.8.2 või ka teised peatükid, KSH aruanne) **seda ülesannet sisuliselt ei täida**. Pt 3.8.2 on viidatud skeemile 11 – elektri- ja gaasivõrgustiku arengusuunad/elektri ja gaasi ülekandevõrk, skeemil on kujutatud tingmäärgina ka taastuvenergia. Kahjuks on arusaamatu, millist infot sellel skeemil taastuvenergia tingmäärgiga soovitakse esitada.

Dokumentides on paljudes kohtades küll rõhutatud maahõivehierarhiat ning antud suunis suurendada pruunalade kasutuselevõttu (ka energeetika puhul – pt 3.2.1 p5 - *energiataristu rajamist tuleb eelistada tootmismaal, pruunaladel ja sidusalt senise taristuga, vähendamaks maastikumuutust ja keskkonnanäringuid*). Ehkki põhimõte on õige, puudub dokumentides analüüs, kuidas see soovitus on rakendatav tänapäevaste maismaa tuuleparkide arendustes. Seda küsimust ei ole analüüsitud ka KSH-s. Arendamiseks kasutatavate pruunalade vähesust on KSH-s märgitud vaid Tallinna ja Tartu jt kiiremini arenevate toimepiirkondade ümbruses, kus aga reeglina ei toimu tööstuslikus mastaabis kütusevaba energeetika arendamist. Seega, **ÜRPis on energiataristu (tuuleparkide) arendamiseks esitatud suunised, millega on vastuolus väga suur hulk praegusel ajal menetluses olevatest tuuleparkide planeeringutest**.

Siinjuures tasub märkimist, et ÜRPi elluviimiskavas (pt 2) on märgitud, et ÜRPi peab silmas Maa- ja Ruumiamet planeeringute kooskõlastamisel ja järelevalve teostamisel ning ruumiotsuste suunamisel, näitena on toodud kontorihoone detailplaneeringu kooskõlastamisel kompaktset ja mitmekesist arengustrit sooviva ruumilise arengu põhimõtete järgimine. Palume selgitada ning võimalusel ka elluviimiskavasse näitena lisada, kas ja millisel määral hakkab Maa- ja Ruumiamet järgima taastuvenergeetika eri- ja detailplaneeringute kooskõlastamisel ÜRPi ruumilise arengu põhimõtet eelistada energiataristu rajamist tootmismaal, pruunaladel ja sidusalt senise taristuga, vähendamaks maastikumuutust ja keskkonnanäringuid.

Teiseks juhime tähelepanu, et planeeringu seletuskirja Pt 3.8.2 p 1 nimetatakse välja arendatavat **riiklikku seiresüsteemi tuuleparkide kumulatiivse mõju jälgimiseks**. KSH-s nimetatakse seda seiresüsteemi kohanduvaks seiresüsteemiks, mis tähendab, et kogutud andmete ja eelnevalt määratletud olulise mõju piirmäärade põhjal oleks võimalik rakendada

(olemasolevates tuuleparkides) täiendavaid meetmeid. Idee on küll hea (tagada üleriigiline pilt mõjudest ning paremini jõustada vajalikke muutusi, nt pikendada praegust tavapärasest kuni 5 aastast seirekohustust kogu tuulepargi elueale), kuid on arusaamatu, kuidas see süsteem juriidiliselt, organisatoorselt või institutsionaalselt saaks toimima. Muu hulgas, kuidas on töö koostajate nägemuses võimalik reaalselt rakendada juba töötavates tuuleparkides tagantjärele (leevendavaid) meetmeid, mille rakendamise vajadus ei selgu mitte konkreetse käitise seaduse seires vaid mingis teises seires? Või on nende meetmete all peetud silmas kahjulike mõjude kompenseerimist? Kui KSH (ja planeeringu) koostajad järeldavad, et on põhjendatud taolise seiresüsteemi ülesehitamine (mis peaks jälgima nii mõjusid elusloodusele kui tervisele), kas sellest ei või tuua välja järeldust, et taastuveneergetika arendamine on eelduslikult olulise negatiivse mõjuga, kuna muudele tegevusvaldkondade mõjude jälgimiseks taolist spetsiifilist seiresüsteemi üles ei ehitata? Rõhutame, et Keskkonnaameti hinnangul vajavad taastuveneergetika rajatiste (sh nii mere- kui maismaatuuleparkide) seirepõhimõtted (sh uuringu- ja seirearuannete koostamine ja läbitöötamine, seiretulemuste avalikkusele kättesaadavuse parandamine) kindlasti arendamist.

Rohevõrgustik

Kuigi ÜRPi üks ülesannetest oli lahendada rohevõrgustiku (RV) planeerimise temaatika ning selleks oli moodustatud ka eraldi töögrupp ning koostatud võrdlemisi põhjalik rohe-sinivõrgustiku alusuuring⁴, milles toodi välja ka RV kitsaskohad ehk lahendamist vajavad küsimused ja vastuolud, siis tegelikult lükatakse vastav RV temaatika tervikuna tulevikku järgnevate planeeringute lahendada (KSH aruanne ja ÜRPi elluviimise kava). Arvestades mitmeid nüüdseks juba ka jõustunud kohtulahendeid on riiklikel institutsioonidel, planeerijatel ning kõigil kaasatud osapooltel juba ammu vaja selgelt riiklikku visiooni nii RV hierarhiast, planeerimise kui kasutustingimuste määramise põhimõtetest, samuti õiguslikku selgust ja tuge. Keskkonnaamet loots selged suunised ja vastused saada just ÜRPist.

Eelnevalt viidatud alusuuringu viitab **vajadusele seada rohevõrgustikule ja selle elementidele selged eesmärgid (kriteeriumid?) ning määratleda nende toimimise jälgimiseks võrreldavad baastasemed.**

KSH aruande lk 28 tõdetakse probleemina ka RV toimimise eest vastutuse küsimust, mis on tihedalt seotud seatud eesmärkide saavutamise. KOVi ÜP ei ole väidetavalt olnud piisav RV üleriigilise toimivuse tagamiseks ja nähakse ette senisest märksa selgemat riiklikku initsiatiivi ja vastutust, sh. riiklikku seiret oluliste RV elementide seisundi ja toimimise üle. Lisaks nähakse tõhusama rakenduse saavutamiseks vajadust täpsustada esimeses ÜRPis väljatöötatud hierarhilisi tasandeid ning määratleda selgemalt riiklikul tasandil olulised RV elemendid (nt Natura 2000 võrgustiku toimimise tagamiseks vajalikud) ja kohalikul tasandil olulised elemendid. **Seda kõike pole aga ÜRPis tehtud.**

KSH aruandes esitatakse lk 30-31 küll soovitusel ÜRPile, aga neid ÜRPi ptk-is 3.6. sisuliselt ei lahendata, küll aga nähakse ette riikliku seire- ja hindamissüsteemi kujundamine RV sidususe ja ökosüsteemide toimimise jälgimiseks (ÜRP seletuskiri lk 36-37).

Meenutuseks lühidalt KSH soovitusel RV puudutavas osas, mille käsitlemist ja lahendusi Keskkonnaamet ÜRPist ootas:

1. Tuua ÜRPi seletuskirjas selgelt esile vajadus määratleda riiklikul tasandil olulised RV elemendid, nende eesmärgid ja säilimiseks vajalikud tingimused. Planeeringu seletuskirjas/elluviimise kavas on soovitatav täpsustada riigi ja kohaliku tasandi rollijaotus.

⁴ 2025. a alguses valminud alusuuring „Rohe- ja sinivõrgustiku eesmärk ja toimimise tagamine“. Uuringus analüüsiti, millist rohe- ja sinivõrgustikku ning maakasutuse suunamist on Eestis vaja, et aastaks 2050 täita elurikkuse säilitamise ja kliimamuutustega kohanemise eesmärgid (ÜRP KSH aruanne lk 27, lisa X).

Ohuline on määratleda, millised riigitasandi elemendid on kriitilise tähtsusega ja nõ ülejäänud võrgustiku selgrooks.

*2. Riikliku seire- ja hindamissüsteemi kujundamine RV ja ökosüsteemide toimimise jälgimiseks. KSH soovitab **planeeringu seletuskirjas/elluviimise kavas anda konkreetne suunis riikliku seiresüsteemi loomiseks**, mis võimaldaks jälgida RV ja ökosüsteemide seisundit ning sidusust ajas.*

*5. Metsamajanduse ja RV seoste käsitlemine. Kui hetkel KliMi poolt väljatöötav õigusakt ei käsitle metsamajanduse teemat, võiks planeering anda **suunised metsamajanduse ja RV seoste küsimuse lahendamiseks**. Elluviimise kavva on jõudnud vaid selle punkti 2. poole soovitus koostada analüüs, et määratleda metsamajanduse ja ökoloogilise sidususe ühised põhimõtted ning vältida RV elementide ülemäärast raiet või vastupidi ebamõistlikke piiranguid.*

KSH soovitusel järgmise tasandi planeeringutele:

***2. Riiklikult oluliste RV elementide seos maakondliku ja kohaliku planeerimisega.** Eeldades, et planeering loob aluse riiklikult olulise RV määratlemiseks, on järgmise tasandi planeeringute ülesanne tagada nende elementide toimimise ruumiline järjepidevus ja sidusus. Maakonna- ja üldplaneeringutes tuleb riiklikud elemendid siduda kohaliku tasandi võrgustikuga nii, et ei tekiks katkestusi ega funktsionaalseid "pimealasid".*

Keskkonnaamet ei saa rakendusasutusena nõustuda ÜRP seletuskirja lk 50-51 toodud põhjendustega, et koostöös KliMiga jõuti seisukohale, et RV tasandite ja riikliku tähtsusega RV võrgustiku eristamine ning planeeringusse lisamine ei ole otstarbekas ning et ükski RV element ei ole teisest olulisem. Kahetasandiline (riiklik ja KOV-i) RV tekitaks väidetavalt märkimisväärset haldussegadust ja suurendaks halduskoormust, kuna siis tuleks selgelt jaotada õigused ja kohustused iga RV elemendi puhul. **Keskkonnaamet ei saa nõustuda väitega, et praeguseks on üle-eestiliselt välja kujunenud ühtne, terviklik roheline võrgustik, mille tingimused on määratud maakonna- ja üldplaneeringutega. Tegelikult on RV planeeritud väga erinevate põhimõtete alusel ega panusta sugugi samaväärselt RV tegelikku toimivusse. Seepärast on riiklikku tervikvisiooni ja põhimõtteid väga vaja.** Täiesti erineva väärtusega ja põhimõtete alusel ning madala loodusväärtusega alasid sisaldavale RV-le kõigjal samade põhimõtete (mida pole veel olemas ega kokku lepitud) rakendamine on sisuliselt vale ega teeni ka RV eesmärgi.

Korrektne pole ka väide, et riigi vaates mastaapsemad rohevõrgustiku tugialad kattuvad üldreeglina kaitsealadega, kus tingimused üksikasjalikult ja kohapõhiselt sätestatud kaitse-eeskirja ja -korraga. Väga ulatuslikud tugialad ning olulised rohekoridorid ei ole kaitsealadel (nt. Ida-Virumaal).

Lk. 51 väidetakse, et läbi planeeringute koostöömääruse on kavas anda KliMile, KeA-le ning MARU-le RV teema kooskõlastamise õigus ja nii selgineks nagu riigi roll RV toimimise tagamisel. Keskkonnaamet ei saa sellega nõustuda, kuna **Keskkonnaametil puuduvad õiguslikud alused ja riiklik visioon** (nii planeerimise kui kasutustingimuste miinimumnõuete osas), mille alusel kooskõlastamise käigus võrdselt ja neutraalselt kohapõhiselt RV toimivust kaaluda; seda eriti olukorras, kus RV elementidele ei ole väljaspool kaitsealuseid objekte reeglina isegi eesmärgi seatud, mille suhtes toimivust hinnata.

ÜRPi elluviimise kava näeb ette täpsemate riigi tasandi planeeringute koostamise (lk ptk 2 lk 5 ja 8) vajaduse eelkõige arendussurvega toimepiirkondades, kus üheks teemaks oleks RV ülevaatamine ja vajadusel muutmine, et arvestada ÜRPi põhimõttega tagada RVs nii sidusus kui ökoloogiline kvaliteet. Keskkonnaameti jaoks jääb arusamatuks, milliste kriteeriumide alusel ökoloogilist kvaliteeti ja sidusust hinnatakse? Elluviimise kavas öeldakse (lk 8, p. 2): *Täpsema riigi tasandi planeeringu koostamisele eelnevalt tuleb koostada analüüs, kuhu kaasatakse metsaökoloogid ja metsamajanduse eksperdid, samuti sotsiaalmajanduse ja*

rekreatsiooni valdkondade eksperdid, et määratleda mitmekülgse metsakasutuse ja ökoloogilise sidususe ühised põhimõtted ning vältida RV elementide ülemäärast raiet või vastupidi ebamõistlikke piiranguid. Täpsemates riigi tasandi planeeringutes tuleb:

a. käsitleda Natura 2000 võrgustikku RV määratlemise lähtekohana, millele tuginedes määratletakse võrgustiku kriitilise tähtsusega elemendid ja siduskoridorid. Selline käsitus aitab vältida kaitsealade isoleerumist ning tugevdab üleriigilise RV sidusust ja toimivust.

b. kaaluda kohapõhiselt RV toimimiseks vajalike tingimuste vastavust uuenenud ootustele (nii sidususe kui ökoloogilise seisundi parendamise osas), vajadusel uuendada tingimusi;

c. vaadata üle ja vajadusel korrigeerida RV elementide ruumikujud. Muuhulgas tuleb kaaluda nn nullalade (Sepp ja Jagomägi, 2002 poolt koostatud metoodika alusel alad, mille hõlmamist RVsse tuli analüüsida) RVsse hõlmamise otstarbekust lähtuvalt nende ökoloogilisest seisundist ja alternatiivsete kasutusviiside olemasolust. Veenduda RV omavalitsuste piirideüleses sidususes;

d. integreerida taristust tulenevate konfliktide leevendusmeetmed (nt ökoduktide toimimiseks vajalikud tingimused) sidusa võrgustiku toimimisega;

e. rohevõrgustiku osana käsitleda ka sinivõrgustikku - veekogusid ja nende kaldaalasid. Mh kaaluda vooluveekogude puhveralade määratlemist, et hoida vee kvaliteeti ja aeglustada sademevee äravoolu.

f. kaaluda ühtsete seire põhimõtete loomist, luues ühtse andmevahetuse süsteemi Keskkonnaagentuuri ökosüsteemi seisundi ja sidususe andmetega.

Eeltoodu lahendust ehk vastuseid (põhimõtteid ehk miinimumnõudeid nende eesmärkide täitmiseks) ootas Keskkonnaamet juba ÜRPist.

Seletuskirja lk 7-8 on kirjeldatud maahõive hierarhiat uute tehisalade vähendamiseks. Selle p-s 3 on toodud: selle võimaluse puudumisel võetakse kasutusele ökoloogiliselt halvemas seisundis maad ning minimeeritakse või välditakse väärtusliku põllumajandusmaa, pärandniitude, väärtuslike püsirohumaade ja heas seisundis metsa kasutust. Kui loetelu kolm esimest on õiguslikult või praktikas defineeritud, siis tuleks täpsustada, mida peetakse silmas heas seisundis metsana?

Sinivõrgustik ja veekeskkond

Keskkonnaamet teeb ettepaneku käsitleda sinivõrgustikku senisest terviklikumalt ning siduda selle käsitus otseselt veemajanduskavadega.

Veemajanduskavad on veekeskkonna kaitse peamised strateegilised dokumendid ning nende eesmärgid peaksid olema ruumilise planeerimise lahutamatu osa. Planeeringus tuleks sellele selgelt viidata ning kirjeldada, kuidas veemajanduskavade eesmäärke arvestatakse edasistes ruumiotsustes.

Täiendavalt tuleks Keskkonnaameti hinnangul lisaks RV-le eraldi esile tuua märgalade (sh sood ja rabad) ning metsade kui oluliste ökosüsteemide ja süsinikuneutraalsuse loojate roll. Peatükis 3.2 on punases tekstis märgitud „Kliimakindluse alustalana väärtustatakse loodusalasid ja toimivaid ökosüsteeme, neid vajadusel taastades.“ Samas räägib ptk 3.2 peaaegu eranditult vaid linnalise arengu teguritest nagu liikuvus või uued arendused ja jääb selgusetuks, kuidas on loodusalad ning toimivad ökosüsteemid väärtustatud. Ka taastamise vajadusel puudub selgitus. Lisaks puudub termini „Loodusala“ selgitus peatükist 5 „Mõisted“ ja seetõttu jääb natuke selgusetuks, milliseid alasid selle mõiste alla koondatakse.

Peatükis 3.8 „Ruumisäästlik ja vastupidav tehniline taristu“ ega mujal dokumendis pole kordagi käsitletud joogi- ja reoveekäitlust kui taristu osa. **Ühisveevärk ja -kanalisatsioon ning hajaasustuses olevad eramajapidamiste salv-/puurkaevud ja omapuhastid on oluline osa**

ruumilisest arengust, sh eri tasandite planeeringutest. Mõlemad on elutähtsad teenused. Selline planeering tundub olevat õige koht suunamaks ka joogi- ja reoveekäitlust, nt reoveekogumisalade moodustamist tiheasustusaladele, eelistatult ühe joogiveehaarde rajamist elamupiirkonnas vs igal eramajapidamisel oma kaev jne. Tekib küsimus, miks see teema planeeringust välja jäetud on. Kui sellel on põhjendus, siis võiks see olla seletuskirjas toodud. Keskkonnaameti hinnangul tuleb üheselt välja tuua, et **ruumilise arengu kavandamisel tuleb vältida pinna- ja põhjaveekogumite seisundi halvenemist ning tagada vähemalt hea seisundi saavutamine ja säilitamine.**

Kõik olulised ruumiotsused peavad olema kooskõlas veekogumitele seatud keskkonnaeesmärkidega ning toetama Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivi ja veeseaduse eesmärkide saavutamist.

Keskkonnaamet peab vajalikuks täiendada planeeringut põhjavee kaitset käsitlevate põhimõtetega.

Üheselt mõistetavad ei ole põhjaveekogumite keskkonnaeesmärgid. Oluline on selgelt välja tuua, et ruumilise arengu kavandamisel tuleb vältida pinnavee- ja põhjaveekogumite seisundi halvenemist ning tagada nende vähemalt hea seisundi saavutamine ja säilitamine. Vastav nõue tuleneb EL veepoliitika raamdirektiivis sätestatust, mis on integreeritud ka Eesti õigusruumi (veeseadus). Seega tuleks põhjalikumalt käsitleda põhjaveevarude kaitset. Eestis pärineb valdav osa joogiveest põhjaveest ning mitmes piirkonnas paiknevad olulised põhjaveevarud just arendussurvega aladel. Planeering võiks seada põhimõtte, et oluliste põhjaveevarude ja põhjavee toitealade säilitamisega tuleb ruumilise arengu kavandamisel süsteemselt arvestada. Kuigi märgitakse, et põhjavesi on peamine joogiveeallikas ja selle kaitstud on piirkonniti erinev, ei käsitleta põhjavee kvantitatiivset seisundit. Arvestades kliimamuutustega kaasneva võiva mõjusid sademetes, veetarbes ja põhjavee taastumises, tuleks tähelepanu pöörata ka põhjaveevarude kestlikule kasutamisele, mitte üksnes reostusriskile. Eriti oluline on vältida oluliste põhjaveevarude ja põhjavee toitealade põhjendamatut hoonestamist ning maakasutuse muutusi, mis võivad vähendada põhjavee looduslikku taastumist või suurendada reostusriski.

Asustuse, ettevõtluse ja tehnilise taristu arendamine peab olema kooskõlas põhjaveevarude pikaajalise kaitse eesmärgiga.

Keskkonnaamet peab oluliseks, et veevarustus ja reoveekäitlus loetaks ühe olulise tehnilise taristu osaks. Sademevee käsitus vääriks põhjalikumat lähenemist. Lisaks tehnilike pindade suurenemisega kaasnevatele mõjudele tuleks käsitleda ka võimalikke leevendusmeetmeid. ÜRP võiks toetada põhimõtet, et uute arenduste puhul eelistatakse sademevee kohapealset immutamist, viibestamist ja looduslähedasi lahendusi. Samuti tuleks tähelepanu pöörata sademevee kvaliteedile, sest linnastumisega suureneb veekogudesse jõudev saastekoormus, sealhulgas toitainete, naftasaaduste, raskmetallide ja mikroplasti kujul. Ebapiisavalt on käsitletud ka reoveekäitlusega seotud küsimusi. Asustuse ja ettevõtluse koondumine kasvupiirkondadesse suurendab paratamatult koormust ühiskanalisisatsioonile ja reoveepuhastitele. **Seetõttu tuleks rõhutada, et ruumilise arengu suunad peavad olema kooskõlas veevarustus- ja reoveetaristu tegeliku võimekusega.** Samuti puudub ohtlike ainete teema. Veekeskkonna seisundit mõjutavad järjest enam ravimiained, PFAS-ühendid, mikroplast ning muud prioriteetsed ja probleemsed ained. Arvestades tööstus- ja logistikaarenduste võimalikku laienemist, võiks seda teemat vähemalt põhimõtteliselt käsitleda. Sadamate arendamise mõju käsitlemisel võiks ballastvee kõrval tähelepanu juhtida ka süvendustöödele, setete käitlemisele, avariireostuse riskidele ning sademevee käitlemisele sadamaaladel. **Soovitused võiksid olla senisest konkreetsemad ning hõlmata muu hulgas veekogumite seisundieesmärkidega arvestamist, sademevee looduslähedast käitlemist ja**

vee- ning reoveetaristu võimekuse arvestamist piirkondades, kuhu kavandatakse suuremat arendustegevust.

Vooluveekogude taastamise ja tervendamise oluline meede, lisaks veekaitsevööndis tegutsemise piiramisele, on vältida veekogude sängide sirgeks kaevamist või neisse paisude või truupide rajamist. See tähendab, et arendustegevusi tuleks suunata selliselt, et need ei takistaks vooluveekogude tervendamist ja taastamist. Seega võiks soovitusena välja tuua ka selle, et reostusohklikke arendusi, tööstuseid, jmt peaks suunama aladele, kus põhjavesi ei oleks nõrgalt kaitstud või kaitsmata maapinnalt tuleneva reostuse eest.

Seletuskirja lk 2: Veekogud ja veeäärsed piirkonnad on toodud erinevaid suuniseid, mille kohaselt tuleb tormide, üleujutuste, suurvetega jne arvestada. Teadaolevalt on nende riskantsete ilmastikuoludega arvestamiseks ning mõjude leevendamiseks kaks toimepõhimõttelt erinevat võimalust – planeeringuline (kavandada arendused piirkondadesse, kus need nähtused ei saa arendusi ohustada) või tehniline (rakendada tehnilisi või ehituslikke meetmed arenduste kaitseks – kaitsetammide rajamine, maapinna kõrguse suurendamine jne). Sõnastusest võib välja lugeda, et eelkõige olemasolevate tiheasustusalade piires tuleb eelistada tehnilisi meetmeid (p 10). Kuid palume selgemini väljendada, kumb põhimõte peaks olema prevaleeriv uute arenduste-arendusalade puhul. Praegune sõnastus nimetab ühel või teisel moel mõlemat.

Maapõueressursid

Keskkonnaamet leiab, et maapõueressursse käsitlev peatükk vajab sisulist täiendamist. Praegune tekst kordab peamiselt kehtiva maapõuepoliitika ja maapõueseaduse põhimõtteid, kuid ei anna uusi ruumilise planeerimise suuniseid ega selgita, kuidas peaksid need mõjutama edasisi planeeringuid või loamenetlusi.

Arvestades planeeringu eesmärki vähendada looduslike alade kasutuselevõttu, tuleks selgemalt kirjeldada ka seda, kuidas kavandatud maahõive põhimõtted seostuvad maavarade kasutuselevõtiga ning millisel viisil neid tulevikus rakendatakse. Peatükis 2.2. on märgitud, et ruumilises arengus vähendatakse loodusliku maa tehiskasutusse võtmist. Samas maapõueressursside peatükis 3.5.3. muudatusi võrreldes praeguse praktikaga välja toodud ei ole. Seega ei ole arusaadav, et kuidas planeeritakse muudatusi maapõueressursside kasutuselevõtmiseks looduslike maastike hõivamise osas.

Jäätmevaldkond

Keskkonnaamet peab vajalikuks täiendada jäätmevaldkonna käsitlust. Praegune tekst toob näitena välja üksnes mõned jäätmekäitluse valdkonnad ning võib jätta eksliku mulje, nagu piirdunukski jäätmevaldkonna ruumiline areng ainult nende tegevustega.

Keskkonnaameti hinnangul vajab täpsustamist seletuskirja peatüki 3.8.5 „Jäätmevaldkond“ punktis 4 esitatud kirjeldus. Praegune sõnastus jätab mulje, nagu hõlmaks jäätmevaldkonna ruumiline käsitlus üksnes: linnalistes piirkondades remondi- ja korduskasutuskeskusi; ääre- ja valglinnades biojäätmekompostimist või kääritamist; piirkondlikul tasandil plastijäätmekäitluse sorteerimist. Selline käsitlus ei kajasta jäätmekäitluse tervikpilti ega Eestis tegelikult toimivaid jäätmevoogusid. Näiteks on Eestis üheks suurimaks jäätmevoooks ehitus- ja lammutusjäätmed, mille käitluskohad vajavad samuti ruumilist kavandamist ning paiknevad üldjuhul tööstusaladel nii linnades kui ka linnade läheduses, sageli pruunaladel. Samuti tegutseb linnalistes piirkondades arvukalt muid jäätmekäitlusettevõtteid, näiteks autolammutused, metallijäätmekäitluskohad ning muud jäätmete taaskasutus- ja ringlussevõtu ettevõtted. Kajastamata on jäetud ka olulised jäätmekäitlusrajatised, nagu jäätmepeletustehased ja prügilad, mille ruumiline paiknemine on samuti oluline. Üldjuhul paiknevad jäätmepeletustehased linnalistes

või tööstuspiirkondades ning prügilad hajaasustusega piirkondades. **Seetõttu soovitame kas täiendada peatükki, käsitledes olulisemaid jäätmekäitlustegevusi terviklikumalt, või selgitada, et toodud näited on üksnes illustreerivad ega kujuta endast ammendavat loetelu jäätmekäitluse ruumilise arengu põhimõtetest.**

Keskkonnaameti kokkuvõtvad ettepanekud

Keskkonnaamet toetab üleriigilise planeeringu üldeesmäärke ning peab dokumenti oluliseks Eesti pikaajalise ruumilise arengu suunamisel. Samas leiab Keskkonnaamet, et planeeringu rakendatavuse ning õigusliku selguse suurendamiseks on vajalik seda mitmes olulises küsimuses täiendada.

Keskkonnaamet teeb ettepaneku:

1. **täpsustada planeeringu elluviimise mehhanisme**, sealhulgas vastutavate asutuste rolli ning seoseid planeerimis- ja loamenetlustega;
2. **kirjeldada maahõive hierarhia rakendamise põhimõtteid**, sealhulgas vajaduse korral hinnata õigusaktide muutmise vajadust;
3. **täiendada taastuvenergeetika peatükki**, käsitledes ruumilist arengut, kumulatiivseid mõjusid ning riikliku seiresüsteemi toimimist;
4. **määratleda riiklikult olulised rohevõrgustiku elemendid**, nende eesmärgid ning riigi ja kohaliku omavalitsuse roll nende toimimise tagamisel;
5. **siduda sinivõrgustiku käsitlus veemajanduskavadega** ning täiendada põhjavee kaitse, sademevee, vee- ja reoveetaristu ning veekogumite keskkonnaeesmärkide käsitlust;
6. **täpsustada maapõueressursside ja jäätmevaldkonna ruumilise arengu põhimõtteid**, et need toetaksid planeeringu üldisi eesmäärke ning oleksid rakendatavad järgmise tasandi planeeringutes ja loamenetlustes.

Keskkonnaameti hinnangul aitavad nimetatud täiendused muuta üleriigilise planeeringu sisuliselt terviklikumaks, suurendada selle rakendatavust ning tagada, et planeering täidaks oma eesmärgi Eesti ruumilise arengu strateegilise alusdokumendina.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Helen Manguse

juhataja

keskkonnakorralduse büroo

Helen Manguse 5034 871(keskkonnakorraldus), helen.manguse@@keskkonnaamet.ee

Märt Öövel 5306 8315 (looduskasutus), mart.oovel@keskkonnaamet.ee

Kaili Viilma 5051 955 (looduskasutus), kaili.viilma@keskkonnaamet.ee

Reet Siilaberg 5884 9116 (ringmajandus, jäätmed), reet.siilaberg@keskkonnaamet.ee

Milvi Aun 5054935 (põhjavesi), milvi.aun@keskkonnaamet.ee

Kätlin Juuram 5875 2748 (heitvesi, ohtlikud ained), katlin.juuram@keskkonnaamet.ee

Elina Orav 56958115 (veemajandus), elina.orav@keskkonnaamet.ee

Marili Kangur 53822349 (vesi), marili.kangur @keskkonnaamet.ee

Merike Rosin 5447 0092 (maapõu), merike.rosin@keskkonnaamet.ee